

ทบทวน

เจตนาศีล	เจตจำนงความจงใจความตั้งใจเว้นกายทุจริต วจีทุจริต และบุคคลกระทำไวยาวัจจะกุศลทั้งหลาย
เจตสิกศีล	สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ อนภินิหาร ความไม่โลภ , อพยาบาท ความไม่โกรธ , สัมมาทิฎฐิ ที่เป็นมโนสุจริต ๓ ที่เป็นปัจจัยกำกับพฤติกรรมทาง กายกรรม วจีกรรม การดำเนินชีวิตให้เป็นไปเรียบร้อยดีงาม
สังวรศีล	ศีลสังวร สติสังวร ญาณสังวร ชันตสังวร วิริยะสังวร
อวิตกมะ	ขณะที่ไม่ก้าวล่วง หมายถึงกุศลจิตเจตสิกที่เกิดขึ้น กุศลจิตต ปปาบท จึงไม่ก้าวล่วงสิกขาบท ไม่ก้าวล่วงกระแสชีวิตของ บุคคลอื่น
สัมมากัมมันตวิริตี	กายทุจริต ๓ ที่ไม่เกี่ยวกับการเลี้ยงชีพ สัมมากัมมันตวิริตี มาตตรอน เจตนาชั่วร้ายที่เป็นเหตุแห่งการฆ่า การลัก การ ประพฤติดีในกาม
สัมมาวาจาวิริตี	วจีทุจริต ๔ ที่ไม่เกี่ยวกับการเลี้ยงชีพ สัมมาวาจาวิริตีมาตตรอน เจตนาชั่วร้ายที่เป็นเหตุแห่งการพูดเท็จ คำหยาบ ส่อเสียด เพ้อ เจ้อ (เวลาคนจะพูดเท็จต้องมีเจตนาชั่วร้ายก่อน)
สัมมาอาชีวะ	ตตรอนเวรเจตนา กายทุจริต ๓ วจีทุจริต ๔ ที่เกี่ยวกับการ เลี้ยงชีพ

ศิลปินความไปกว้างขวาง และละเอียดอ่อน

อภิขฌามโนทุจริต

เช่นอยากได้ของเขา เป็นอภิขฌามโนทุจริต มีโลกะจิตเกิดขึ้น ถ้าละอภิขฌาได้ ละมโนทุจริต ละโลกะได้ และความไม่โลกะเกิดขึ้น กุศลจิตที่เกิดขึ้นตรงนี้เป็น ศิลเกิดขึ้นในใจ

พยาบาทมโนทุจริต

มุ่งร้าย พยาบาท คิดให้เขาพินาศ ประกอบด้วยโทสะเจตสิก ถ้าละพยาบาทมโนทุจริตได้ด้วยเจตนาแล้ว เมตตาคิดเกิดขึ้น อโทสเจตสิกเกิดขึ้น นี่เป็นศิลปินใจแล้ว

มิจฌาทิฎฐิมโนทุจริต

การไม่ให้ทาน ไม่รักษาศิลปิน เพราะเห็นว่าอานิสงส์ของท่านและศิลปินไม่มีการไม่ปฏิบัติดีต่อพ่อแม่ เพราะเห็นว่าอานิสงส์ของการดูแลพ่อแม่ไม่มีการไม่สนใจทำกรรมสุจริตเพราะเชื่อว่าวิบากของการทำกรรมดีกรรมชั่วไม่มี เป็นต้น

สัตว์ที่เวียนวายตายเกิด สัตว์ที่เป็นโอบปาติกะพูดโตขึ้นไม่มีสมณพราหมณ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ จนสามารถฝึกตนเองแทงตลอดอริยสัจ ๔ ด้วยตนเองและประกาศให้ผู้อื่นรู้ตามไม่มี

มิจฌาทิฎฐิ เป็นทิฎฐิเจตสิก ผู้ที่ละมิจฌาทิฎฐิมโนทุจริต ด้วยเจตนา และสัมมาทิฎฐิ ที่เป็นอโมหเจตสิก (ปัญญาเจตสิก) จึงมีการให้ทาน การรักษาศิลปิน เป็นต้น เรียกว่า ศิลเกิดขึ้น

ศิลปินไปในความรุ้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้

ความโลก พยาบาท มิจฌาทิฎฐิ เป็นมโนทุจริต ผู้ละมโนทุจริตได้ โดยมโนสุจริต ๓ คือความไม่โลก ความไม่โกรธ และสัมมาทิฎฐิ จึงชื่อว่าศิลปินด้วย

เจตนาเป็นหัวหน้า

ผลของศีล คือ กายสะอาด วจีสะอาด จิตใจสะอาด
จึงกินความไปถึงสุจริต ๓ (กาย วาจา ใจ)

เจตนาเป็นหัวหน้า

คิดทุกครั้ง มีเจตนาทุกครั้ง
เจตนาคือธรรมชาติที่กระตุ้นเตือนจิตและชักนำสัมปยุตธรรมมุ่งสู่
อารมณ์ ทำให้เจตสิกทั้งหลายทำกิจของตน เช่นผัสสะทำกิจได้ต้อง
อาศัยเจตนา เจตนาประจวบตั้งเป็นหัวหน้า

อารมณ์กับ อารมณ์ิก

อารมณ์คือ สิ่งที่จิตเข้าไปรู้
อารมณ์ิก คือจิตที่เข้าไปรู้
เจตนาเป็นตัวกระตุ้นเตือน หากไม่กระตุ้นเตือนจิตก็จะไม่
สามารถเข้าไปรู้อารมณ์ได้ เจตนาจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก
แม้ในภวังคจิต หรือแม้ในจุดิจิต ปฏิสนธิจิต ก็ต้องมีเจตนา
กระตุ้นเตือนจิตไว้กับอารมณ์นั้นๆ

เจตนา เป็นทั้งสหชาตกรรม นานักขณิกกรรม
เจตนายังเป็นศีลด้วย เป็นสมาธิเป็นต้นด้วย

สังวรศีล สภาวธรรมที่ปิดบาป

ศีลสังวร
ศรัทธา + เจตนา

ปาติโมกข์สังวรศีล เอาศรัทธาเป็นประธาน เจตนาไม่เบียดเบียน ไม่ละเมิดกระแสชีวิต ไม่ละเมิดข้อฝึก ความไม่โลภ ความไม่โกรธ ปัญญา และวิรติ ๓ เป็นเจตสิกธรรม เป็นองค์ธรรมของศีลสังวร ความสำรวมตนเพื่อพ้นจากอบายและพ้นจากภัยในสังสารวัฏ โดยการรักษาศีลและฝึกฝนตามสิกขาบทแต่ละข้อ

สติสังวร
สติ + เจตนา

สติเป็นประธาน การปิดบาปไม่ให้ราคะโทสะ โมหะไหลเข้าสู่จิตจากการเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรับรส การคิดนึก ไม่ให้อกุศลจิตเกิด เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอินทรีย์สังวร องค์ธรรมคือสติ แต่ต้องมีเจตนาเกิดร่วมด้วยทุกครั้ง และการจะทำให้สติแข็งแรงจึงต้องตั้งเจตนาด้วย ความเพียร และปัญญาก็ต้องอยู่ในนั้น หากไม่เคยฝึกปาติโมกข์สังวรเลย การเกิดอินทรีย์สังวรเป็นไปได้ยาก ตัวอย่างท่านพาทิยะ ที่ท่านฟังแล้วบรรลุ จริ่งๆ อธิษาศัยที่ท่านฝึกมาไม่ใช่ธรรมดาเลย ให้มนสิการเสพกับศึกษาให้ชัด

ญาณสังวร
ปัญญา + เจตนา

ปัญญาเด่น เป็นประธาน ใช้ปัญญาเป็นตัววิจัยแยกแยะ ปิดไม่ให้กุศลจิตเกิด แม้ปัจจัยสันนิสสิตศีล ก็สงเคราะห์อยู่ในญาณสังวรนี้ด้วย ปัจจัยสันนิสสิต กินความแก่การพิจารณาปัจจัย ๔ แต่ญาณสังวรกินความไปกว้างมาก ศีลจึงไปไกลถึงอริยมรรค อริยผล

ขันติสังวร
อโทสะ + เจตนา

อโทสะเป็นประธาน อดทนในความเย็น ความร้อน ความหิวกระหาย เหลือบ ยุง ลม แดด ความทุกข์ทรมาน ไม่ปล่อยให้กุศลจิตเกิด ขันติสังวรต้องมีปัญญาเกิดร่วมด้วย ยอมรับได้ด้วยปัญญา โลภะ โทสะ โมหะ ก็อดทนได้ แต่ไม่เรียกขันติสังวร ขันติเป็นห้องประชุมของคุณธรรม เป็นตัวสำคัญมาก

วิริยสังวร
วิริยะ + เจตนา

วิริยะเป็นประธาน ความเพียรแกลั้วกล้าอาจหาญ ไม่ให้มีฉวีวิตกเกิดขึ้น (กามวิตก พยาบาทวิตก วิหิงสาวิตก) อาชีวกปารีสุทธิศีล สงเคราะห์เข้าไปในวิริยะสังวรนี้ด้วยแต่ วิริยะสังวรไปไกลกว่า กว้างกว่า ยามใดข่มมิฉวีวิตกได้ นั้นเรียกว่าวิริยะสังวร

ตัวอย่างสถานการณ์ที่เจตสิกธรรมเป็นประธานของกุศลศีล

เจตนาเป็นประธานของ
ปาติโมกข์สังวรศีลตอน
ไหน

เป็นตอนจุดเริ่มต้น ตั้งใจว่าจะไม่ละเมิดข้อฝึก ตั้งใจจะไม่ละเมิด
กระแสชีวิตของผู้อื่น ในขณะนั้นชื่อว่าเจตนาเป็นประธาน ต้องเป็น
เจตนาที่เป็นกุศลด้วย ให้ฝึกตั้งบ่อยๆ

ปัญญาเป็นประธาน
ของปาติโมกข์สังวร
ศีลตอนไหน

ปัญญาที่อยู่ในฐานะ เป็นกัมมัสสกตาสัมมาทิฏฐิ เมื่อทำปาณาติบาต
ลงไป ผลของปาณาติบาตคือโรคภัยเบียดเบียน ต้องวิบัติ ต้องถูก
ฆ่า หรือฆ่าตัวตาย ถ้าลักทรัพย์ ผลคือทรัพย์วิบัติเป็นต้น
ปัญญามาเป็นประธานในการรู้ชัดกรรมและผลของกรรม เหตุและผล
ชัด เมื่อปัญญาทำหน้าที่อย่างนี้จึงหยุดการล่วงละเมิดทันที เพราะ
กลัวโทษ เห็นโทษที่ตนเองจะต้องไปเจ็บปวดในสังสารวัฏที่จะตกไป
ในอบายภูมิ เมื่อเห็นผลอย่างนี้ ปัญญาจึงมาชำระกายกรรมให้
สะอาด วจีกรรม มโนกรรม ให้สะอาดนี้เรียกว่าปัญญาอยู่ในฐานะ
ประธาน

อโทสะเป็นประธานของ
ปาติโมกข์สังวรศีลตอนไหน

ยามได้เกิดความเมตตา แล้วเมตตามาเป็นประธาน มีความรักความ
ปรารถนาดีเอื้ออาทรเกิดขึ้นในหมู่มสัตว์ทั้งหลาย จึงไม่ละเมิดในการ
ไปฆ่า ไปลัก ไปพรากของรักของหวง กล่าวจู่จ้อเสียด หยาบเพื่อ
เจ้า ไม่ทำลายสติสัมปชัญญะทำให้คนอื่นต้องหวาดระแวง
อโทสะ ที่กินความไปถึงขันธ์ แม้เขาประทุษร้ายก็ไม่ละเมิด ไม่ทำร้าย
ตอบ ตัวอย่างเช่นชนดิวาที่ดาบส จัมเปยยกนาคราช พญาช้าง
ฉัททันต์ ไม่ละเมิดเพราะไม่ต้องการให้ศีลขาด
ยังรวมถึงการไม่หว่านไหวต่อคำชมด้วย ในวาระนั้นเรียกว่าอโทสะเป็น
ประธานของปาติโมกข์สังวรศีล

อโลกะ เป็นประธานของ
ปาติโมกข์สังวรศีลตอนไหน

การให้ การสละ ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นเป็นจารีตศีล จากจารีต
ศีลพัฒนาไปสู่จารีตศีลได้ เช่น โลกะเป็นปัจจัย โดยอ้อมทำให้
ฆ่า ทำให้ลักขโมย มีความ โลกเป็นปัจจัย

อโลกะเด่น อนุภิชณา ไม่โลภไม่ติดใจในกามคุณ ถ้าเด่นก็จะ
เกิดทานกุศล ศีลกุศล และสมาธิเกิดได้ง่าย (ฝึกอโลกะบ่อยๆ
เป็นการน้อมไปในเนกขัมมะ)

สัมமாகัมมันตะเป็น
ประธานของปาติโมกข์
สังวรศีลตอนไหนอย่างไร

สมาทานวิริติ คือการถือเอา เช่นไปหาครูอาจารย์ที่เคารพแล้ว
จึงไปขอศีล รับสิกขาบทมาฝึก มีอาจารย์เป็นสักขีพยาน
พอมีเหตุให้ต้องฆ่าแล้วระลึกได้ว่าไปขอสมาทานศีลมา
จึงตัดสังขารใจไม่ฆ่า ขณะนั้นเจตนาเป็นประธาน กระตุ้นเตือน
ให้สัมமாகัมมันตวิริติเกิดขึ้น มาตตรอนเวรเจตนาชั่วร้าย

สัมปัตตวิริติ การงดเว้นเฉพาะหน้า โดยไม่ได้สมาทาน เช่น แม่ป่วย พี่
ชายบอกว่าแม่จะหายป่วยด้วยการกินกระต่าย เมื่อดัก
กระต่ายได้แล้ว กำลังจะฆ่า เกิดสภาวะธรรมความละอาย
เกรงกลัวต่อบาปขึ้นมา ในใจเอง โดยไม่ได้สมาทานไว้ก่อน
เป็นสัมமாகัมมันตวิริติเกิดขึ้นมาตตรอนเจตนาชั่วร้ายที่เป็น
เหตุแห่งการฆ่า วิริติเด่นขึ้นมาเอง

การฝึก ให้เกิดขึ้นได้โดยเจตนากระตุ้นเตือนวิริติ อโลกะ อโทสะ อโมหะ
ล้วนเป็นปัจจัยกระตุ้นเตือนอีกมาก

บางคราวตัวศีลแท้ๆคือวิริติ เมื่อได้รับการฝึกกระตุ้นเตือนบ่อยๆจนชำนาญ
จนวิริติแข็งแรงแล้ว สุดท้ายไม่ต้องมณสิการ ไม่ต้องคิด วิริติชำนาญและ
เกิดขึ้นเองเป็นเนื้อเป็นตัวได้เอง นิปรียาย ไม่ต้องอาศัยปัจจัยกระตุ้นเตือน

สมาทานวิริติ สัมปัตตวิริติ สามารถเป็นปัจจัยแก่สมุจเฉทวิริติได้
กุศลศีล หากแข็งแรงแล้วจะเกิดได้ทันต่อสถานการณ์ ดำเนินชีวิตไปด้วยดี
ศีลมากับความรอบคอบ ความรู้ การดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

คำถาม เวลาไปปฏิสัมพันธ์กับคนนี่แล้วมีปัญหาทุกที หากเราปฏิสัมพันธ์กับคนนี้ได้
เมตตาจะเกิด แต่ใจเราไม่ยอมไปทุกที

ถ้าต้องการฝึกตนจริงๆห้ามเอามาเป็นข้ออ้าง โดยมากมักเป็น
ข้ออ้าง ถ้าเป็นประเด็นแห่งข้ออ้างก็จะได้ฝึกตน

ให้อาสาตถะสัมปชัญญะ สปัปายะสัมปชัญญะ โคจร
สัมปชัญญะ อสัม โมหะสัมปชัญญะเป็นตัวตัดสิน
ถ้าไปจับตรงนี้ ถือว่าเป็นการฝึกตน

คำถาม สติสัมปชัญญะที่เป็นเหตุให้เกิดการสำรวมอินทรีย์กับสติสัมปชัญญะที่เป็นสติปัฏฐาน เหมือนหรือต่างกันอย่างไร

สติสัมปชัญญะ ในสติปัฏฐาน ท่านกล่าวถึงสติสัมปชัญญะในฐานะ ๗

ในการก้าวไปถอยกลับ แลตรงแลเหลียว คู่เข้าเหยียดออก กินดื่มเคี้ยว ลืม ห่มผ้าถือภาชนะ ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ ยืนเดินนั่งนอน ตื่นหลับพูด นิ่ง

เรียกว่าเป็นกิจกรรมของการดำเนินชีวิตซึ่งหยาบกว่าอินทรีย์สังวร เมื่อมีศีล ตั้งมั่น ในปาติโมกข์สังวรแล้ว ก็ต้องมาฝึกกิจกรรมในการดำเนินชีวิต ในขณะเดียวกันก็ต้องฝึกอินทรีย์สังวรเพื่อจะให้สุจริต ๓ เกิด

ดังนั้นลำดับแห่งการแสดงคือ

ปาติโมกข์สังวรศีล

↓
สติสัมปชัญญะในฐานะ๗ : กิจวัตรประจำวัน ยังเป็นระดับศีล อาจจะยังไม่ได้เป็นสติปัฏฐานก็ได้ หรือเป็นปุพพภาคก็ได้ เพื่อฝึกให้สติมีกำลัง

↓
อินทรีย์สังวร

↓
สุจริต ๓

↓
สติปัฏฐาน :

สติปัฏฐาน เป็นสติที่เกิดขึ้นแข็งแรง มั่นคง เป็นไปได้ติดต่อกันและต่อเนื่อง สติปัฏฐานจริงๆ ต้องเป็นสติในอริยมรรค

↓
โพชฌงค์

↓
มรรค

คำถาม ไปฝึกมาเป็นเดินขว้างหนอ ช้างขว้างหนอ

เป็นการฝึกเริ่มต้น สำหรับคนที่ไม่เคยฟังพระสัทธรรม ยังไม่พอ
จริงๆแล้ว ทุกการกระทำ ทุกขั้นตอนของการดำเนินชีวิตต้องมี
สติสัมปชัญญะ

ฝึกสมาธิอย่างไร
ดูพุทโธ ได้หรือไม่

ถนัดอย่างไร ฝึกมาอย่างไรก็ทำอย่างนั้น การทำอานาปานสติก็
มีขั้นตอนอยู่ หรือจะนึกถึง จาคานุสสติ สีลานุสสติก็ยังได้